

Åtgärdsplan 2020-2025

Naturvårdsprogram för Alingsås kommun

ALINGSÅS
KOMMUN

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade den 26 februari 2020 (§26)

1. Naturvårdsprogram för Alingsås kommun 2020-2025 mål och strategier antas.
2. Miljöskyddsnämnden får i uppdrag att samordna naturvårdsprogrammets genomförande.
3. Miljöskyddsnämnden får i uppdrag att se över åtgärdsplanen och återkomma med förslag på vilka åtgärder som kan genomföras inom befintlig ram.

Sammanfattning

Många åtgärder kan göras inom befintlig ram. Flertalet åtgärder innebär att ändra arbetssätt, tänka kreativt och implementera nya lösningar.

Andra viktiga åtgärder kostar pengar och kräver utökad ram för att kunna genomföras. En viktig och grundläggande åtgärd är att inventera naturvärden i kommunen, dels återinventera gamla ytor och dels att stärka de ekologiska sambanden genom nyinventeringar.

Inventeringar behövs för att förbättra underlagen.

- Tillförlitliga underlag behövs för att kunna genomföra faktiska naturvårdsåtgärder såsom restaurering och bevarande på de områden där det har störst effekt.
- Kunskapen om vilka områden som har naturvärden idag innebär samhällsbyggnadsprocessen blir snabbare och mer kostnadseffektiv. Idag finns många områden som är utpekade som naturvårdsområden som egentligen inte borde vara det eftersom inventeringarna som klassingen bygger på är gjorda sent 1900-tal.
- Kunskapen om vilka områden som har naturvärden idag innebär också en större medvetenhet tidigt i den strategiska planeringen. Att vi tar rätt mark i anspråk när vi tittar på tillväxt och möjliga områden för exploatering.

Kommentar

Sedan Naturvårdsprogrammet antogs i februari 2020 har det bildats ett samhällsstrategiskt team på Tillväxtavdelningen på Kommunledningskontoret. I och med det har ansvaret för den strategiska samhällsplaneringen flyttats från Samhällsbyggnadskontoret till Kommunledningskontoret, detta innebär också att Kommunledningskontoret och Kommunstyrelsen får ett större ansvar för det strategiska naturvårdsarbetet.

Åtgärder som kan genomföras inom befintlig ram

B. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

B4. Utveckla och restaurera värdefulla naturmiljöer.

- Verka för fortsatt hävd av befintliga slåtterängar, samt restaurera och nyskapa ängsmarker.
- Restaurera våtmarker, exempelvis genom att fylla igen diken som spelat ut sin funktion.
- Skyddsvärda träd, och ersättningsträd till dessa, ska frihuggas.
- Blomrika miljöer för pollinerare kan skapas genom att omvandla tätortsnära gräsmarker till slåtterängar.
- Säkra att bevarandestatus för kommunens ansvarsarter och ansvarsnaturtyper förbättras.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden

- Park och naturenheten ska plantera ängsfröer och andra blomrika miljöer genomgående i staden och kommunen, samt sköta ängsyterna med slåttermetoder.
- Skyddsvärda träd och ersättningsträd ska friställas så att de inte kvävs av andra träd.
- Det innebär också att planenheten och tillväxtavdelningen och respektive nämnder ska ta större hänsyn till naturens förutsättningar när en detaljplan fastställs.

Istället för skötselintensiva gräsytor runt om i kommunen kan ängsytor eller höggräsytor som är mer skötlextensiva reducera skötselkostnaderna.

Ingen ökad kostnad, krävs nytänkande och ökad medvetenhet bland tjänstepersoner och politiker.

B. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

B5. Motverka spridning av invasiva främmande arter.

- Inventering av invasiva främmande arter i kommunen.
- Kontinuerlig undanröjning av de invasiva främmande arter som finns på kommunens mark, samt de av kommunen förvaltade områden.
- Informationsinsatser om invasiva främmande arter riktat mot bland annat privatpersoner.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden

Park- och naturenheten och Avfallsenheten

Åtgärden innebär att ha koll på vilka invasiva främmande arter vi har i kommunen, var de finns och att de röjs undan kontinuerligt för att begränsa ytterligare spridning, samt att avfallet från de invasiva främmande arterna omhändertas på ett sådant sätt att spridningen begränsas.

Parkenheten genomför redan idag åtgärder för att reducera bestånd av invasiva främmande arter på kommunens mark, främst parkslide.

För att kunna röja och hålla efter fler ytor behövs dock ytterligare medel tillföras.

Kommunens ansvar

Skötsel allmänna grönytor

Kommunen är ansvarig för många parker och andra allmänna ytor och kan i den rollen förhindra att arter som är eller riskerar att bli invasiva planteras där.

Ägande och förvaltning av fastigheter

Kommunen är i rollen som fastighetsägare ansvarig för att bekämpa invasiva främmande växter som finns på den kommunala marken. Detta följer av förbudet i EU-förordningen mot att avsiktligt tillåta invasiva främmande arter att reproducera sig, växa eller odlas. Har kommunen kännedom om att en invasiv främmande art på EU-förteckningen växer på den kommunala marken är kommunen alltså skyldig att bekämpa arten. Samma skyldighet gäller för den som genom t.ex. en nyttjanderätt förfogar över en fastighet.

Avfallshantering

Kommunen är också ansvarig för avfallshanteringen och har en mycket viktig roll i att se till att avfallet från invasiva främmande växter hanteras på ett sådant sätt att det förstörs och inte i sig blir en spridningskälla.

Förordning (2018:1939) om invasiva främmande arter

EU-förordningen 1143/2014

C. Förvaltning av skyddade och skyddsvärda områden och värdeelement för att bevara skyddsvärda naturtyper och arter

C1. Tillsyn av skyddade områden

- Naturreservat
- Biotopskyddsområden
- Djurskyddsområden
- Naturminnen
- m.fl.

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden

Kommunekolog, Hälsoskyddsteamet

C2. Uppdaterade skötselplaner

- Skötselplanerna för områdena i C1 ska ses över och revideras vid behov.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden

Park- och naturenheten i samarbete med Kommunekolog,

Hälsoskyddsteamet

Skyddade områden beslutade av kommunen

- Kvarnsjöns naturreservat
- Nollhaga bergs naturreservat
- Hjortmarka naturreservat
- Gräfsnäs kulturresevat

I samband med tillsynen är det också bra att se över skötselplanerna så att förvaltningen och skötseln av området överensstämmer med reservatets syfte.

Kommunens ansvar

- Tillsyn av skyddade områden beslutade av kommunen.
- En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Miljötillsynsförordning (2011:13) 2 kap 9§

Miljöbalk (1998:808) 7 kap 6§

D. Värdefulla områden och värdeelement ska inte exploateras

- D1. Använda GIS-baserade naturvårdsdatabaser och naturvårdsprogram i fysisk planering
- Uppdatera underlaget i naturvårdsdatabasen regelbundet.
 - Naturvärdesinventeringar genomförda i samband med detaljplaner och annan fysisk planering ska samlas på ett ställe och kartsikt ska göras tillgängliga i GIS.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden, Kommunstyrelsen
GIS-enheten och Planenheten

GIS-enheten har under 2020 gjort ett omfattande arbete med att uppdatera befintliga GIS-underlag, bland annat har Naturvårdsprogrammets objektskatalog lagts in i GIS-skikt.

I avrop och upphandling av Naturvärdesinventeringar för detaljplaner och planprogram ingår att konsulten ska skicka in resultaten i GIS-skikt.

- D2. Hänsynsnivåer ska beaktas vid fysisk planering och exploatering.

- Riktlinjerna i detta dokument ska följas, likaså checklistorna i del 2.
- Riktlinjerna ska utvärderas och revideras inför nästa upplaga av naturvårdsprogrammet.
- Checklistorna ska förfinas under användningens gång.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden, Kommunstyrelsen

Bygglovsenheten behöver börja jobba med att använda checklistorna för att kunna hitta ett arbetssätt som fungerar när det gäller till vilken hänsyn som ska tas till de olika nivåerna av naturvärdesklassning i bygglovsprocessen.

- D3. Naturvärdesinventering ska genomföras vid fysisk planering, speciellt detaljplaner och planprogram som antas medföra betydande miljöpåverkan.

- Samråd med kommunekologen ska ske för bedömning om planer antas medföra betydande miljöpåverkan.
- Utvärdering av naturvärdesinventeringens resultat ska ske i samråd med kommunekologen.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden, Kommunstyrelsen

Naturvärdesinventeringar genomförs i samtliga detaljplaner och planprogram som har någon typ av naturmark.

G. Skapa en naturlig samlingspunkt för kunskapsspridning

- G1. Utred befintliga forum för kunskapsspridning och förstärka dessa forum.

Ansvarig: Kommunstyrelsen

Vilka förvaltningsöverskådande forum för kunskapsspridning finns inom kommunen idag?

- Samhällsstrategiska gruppen
- Naturvårdsgruppen
- Vattensamordningsgruppen
-

F. Naturanpassning i fysisk planering av mark och vatten

- F1. Ekosystemtjänstbedömning ska genomföras vid fysisk planering, speciellt detaljplaner och planprogram
- Checklistan i del 2 ska följas som ett första steg innan bättre alternativ har arbetats fram.
 - Checklistan i del 2 ska utvärderas och revideras kontinuerligt.
- Ansvarig: Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsnämnden
- F2. Naturanpassade lösningar vid fysisk planering
- Naturanpassade lösningar ska användas så långt det är möjligt i exempelvis detaljplaneringen, såsom erosionsskydd, översvämningsskydd, mm.
- Ansvarig: Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsnämnden
- F3. Stärkt satsning på pilotprojekt
- Pilotprojekt ska genomföras för att testa olika lösningar för att stärka ekosystemtjänster och klimatanpassning samt samla kunskap om hur olika lösningar fungerar.
- Ansvarig: Kommunstyrelsen

Planenheten behöver mer aktivt jobba med att implementera ekosystemtjänstbegreppet i detaljplaneprocessen, något som kommer att underlättas av att en ekosystemtjänstanalys för staden Alingsås kommer att finnas vid årsskiftet 2020/2021.

Kreativa lösningar och nytänkande krävs för att hitta och implementera naturanpassade lösningar, och att våga testa lösningar som är nya för Alingsås kommun men som i många fall redan testats och implementerats i andra kommuner.

H. Skapa ett forum för medborgarsynpunkter

- H1. Regelbundna fysiska träffar med ideella föreningar och medborgare där förslag kan ges och återkoppling kan ske.
- Ansvarig: Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsnämnden, Miljöskyddsnämnden
- H2. Plattform för medborgarsynpunkter
- Den befintliga digitala plattformen för medborgarsynpunkt ses över, alternativt att det skapas en separat plattform för naturvårdsfrågor.
- Ansvarig: Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsnämnden, Miljöskyddsnämnden

Att i större utsträckning våga se medborgarnas kompetens och att ta vara på den i kommunens verksamhet är en utmaning men också något som genererar mervärde i många led, bland annat att medborgarna kan känna att de är delaktiga, även om alla synpunkter inte kan omhändertas.

I. Naturguide

- I1. Naturguiden på kommunens hemsida uppdateras.
- Ansvarig: Miljöskyddsnämnden
- I2. En populärvetenskaplig kortversion av naturguiden ska tas fram och spridas.
- Ansvarig: Miljöskyddsnämnden i samarbete med Kultur- och Utbildningsnämnden

Kräver arbetstid för att genomföra.

Bäst hade varit om de befintliga utpekade områdena i Naturvårdsprogrammets objektskatalog återinventerades och att denna naturguide därmed fick ett mer tillförlitligt innehåll.

Åtgärder som kräver extra resurser för att kunna genomföras

A. Värdefulla områden och värdeelement ska skyddas

A1. Naturreservat eller biotopskyddsområde ska inrättas för de mest värdefulla värdekärnorna, dvs. de objekt som i naturvårdsprogrammet har naturvärdesklass A (se lista i del 3).

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden

A2. Nya naturminnen ska inrättas.

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden

A1. Inrättande av naturreservat eller biotopskydd innebär bl.a.:

- Markägarkontakter
- Inventeringar av arter och naturtyper
- Gränsdragning och markering med reservatsskyltar
- Upprättande av naturreservatsbestämmelser
- Upprättande av skötselplan
- Ansökningar av intrångsersättningar

Enligt Naturvårdsprogrammet

- Ekåsaryd
- Högmossen
- Rödeneplatån (delar av)
- Risveden (delar av)

Kostnad: 1 000 000 kr per områdesskydd

Alla områdesskydden kommer inte att inrättas samtidigt utan pengarna behöver tillgängliggöras i omgångar.

Kostnaden kan halveras genom att ansöka om externa LONA-medel (50 %).

A2. Inrättande av naturminnen innebär bl.a.:

- Markägarkontakter
- Inventeringar av arter och naturtyper
- Upprättande av naturminnesbeslut
- Inköp och uppsättning av naturminnesmärke

Förslag till 6 stycken nya naturminnen finns framtaget 2019-12-17 § 79 2019.014 MN.

Kostnad: Totalt 500 000 kr

Kostnaden kan halveras genom att ansöka om externa LONA-medel (50 %).

B. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

B1. Förbättra kunskapsunderlaget för att kunna skydda, utveckla och restaurera.

- Områden utpekade i objektskatalogen där naturvärdet är klassat utifrån olika inventeringar ska vägas samman och visas som ett objekt i GIS.
- Objekten i objektskatalogen ska nyinventeras i fält för att uppdatera statusläge och utvecklingspotential.
- Skogsområden med naturskogskaraktär i barrskogslandskapet ska kartläggas.
- En utredning av värdekärnor med ädellöv med syfte att kartlägga dess bevarandevärden ska göras.
- Kunskapen om förekomst av känsliga och skyddsvärda arter ska förbättras.

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden

B1. Åtgärden innebär bland annat att:

- Konsultuppdrag för att inventera arter inom objekten.
- Konsultuppdrag för att analysera och kartlägga naturvärden.
- GIS-resurser till att uppdatera kommunens kartsikt

Inventeringar i prioriteringsordning

- Ängs- och betesmarksinventering
- Lövskogsinventering, inklusive värdekärnor med ädellöv
- Barrskogar med naturskogskaraktär
- Våtmarksinventering
- Specifika artinventeringar

Kostnader: 1 000 000 kr per inventering

Kostnaden kan halveras genom att ansöka om externa LONA-medel (50 %).

Alla inventeringarna kommer inte att genomföras samtidigt utan pengarna behöver tillgängliggöras i flera år framöver.

B. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

B2. Identifiera ansvarsarter och ansvarsnaturtyper

- Ett underlag för vilka som är kommunens ansvarsarter och ansvarsnaturtyper behöver tas fram.
- Åtgärdsprogram behöver upprättas för dessa arter, alternativt följa de av länsstyrelsen redan framtagna åtgärdsprogram för de specifika arterna och naturtyperna. I åtgärdsprogrammet ska ansvarsarternas långsiktiga krav och viktiga processer för ansvarsnaturtyperna definieras. Värdefulla landskap för dessa arter och naturtyper i kommunen ska identifieras och en beskrivning av vilken hänsyn som är viktig inom dessa landskap ska finnas med.

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden

B2. Åtgärden innebär bland annat:

- Konsultuppdrag för att identifiera kommunens ansvarsarter och ansvarsnaturtyper.
- Konsultuppdrag för att ta fram åtgärdsprogram

Kostnader: 600 000 kr

Kostnaden kan halveras genom att ansöka om externa LONA-medel (50 %).

B. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

B3. Analysera grön infrastruktur.

- Med ett förbättrat kunskapsunderlag kan nya analyser av grön infrastruktur göras, inklusive spridningsmöjligheter för olika arter.

Ansvarig: Miljöskyddsnämnden

B3. Analysen innebär konsultuppdrag.

Kostnader: 500 000 kr

Kostnaden kan halveras genom att ansöka om externa LONA-medel (50 %).

B. Spridningsmöjligheterna för växter och djur ska stärkas i landskapet

B4. Utveckla och restaurera värdefulla naturmiljöer.

- Verka för fortsatt hävd av befintliga slåtterängar, samt restaurera och nyskapa ängsmarker.
- Restaurera våtmarker, exempelvis genom att fylla igen diken som spelat ut sin funktion.
- Skyddsvärda träd, och ersättningsträd till dessa, ska frihuggas.
- Blomrika miljöer för pollinerare kan skapas genom att omvandla tätortsnära gräsmarker till slåtterängar.
- Säkra att bevarandestatus för kommunens ansvarsarter och ansvarsnaturtyper förbättras.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden

B4. Åtgärden innebär en del arbete för kommunens naturlag där naturområden ska skötas på så sätt att det gynnar en biologisk mångfald.

- Restaurera och skapa våtmarker längs vattendrag för infiltration och retention av regnvatten, samt rening av näringsämnen

Kostnad: 500 000 kr

G. Skapa en naturlig samlingspunkt för kunskapsspridning

G2. Inrätta ett ekomuseum eller naturum

Ansvarig: Kommunstyrelsen

G2. Inrätta ett ekomuseum eller naturum.

- Förslag på naturum i Tallhyddan finns redan

Kommentar: Vinsterna av ett Naturum överstiger kostnaderna för att bygga upp det.

Ansvar behöver fördelas och en plan inklusive finansiering för genomförande och förvaltning behöver tas fram.